

REPORTER: Se pare că există oameni care încă nu au auzit numele Hannes Stein. Ne puteți spune, pe scurt, cine sunteți?

HANNES STEIN: Sunt un om care și-a greșit meseria într-un mod interesant: adică sunt jurnalist. M-am născut la München, cu patru ani înainte de prima aselenizare (1965) și cu douăzeci și patru de ani înainte de căderea Zidului Berlinului. Am crescut la Salzburg, în Austria...

REPORTER: Nu s-ar zice, după accent...

HANNES STEIN: Din fericire. Am studiat la Hamburg, anglistica fiind obiectul de bază, dar și americanistica, pe lângă puțină filozofie, pentru uz domestic. Am fost și am rămas anglofil, până peste urechi. La un moment dat, prin anii optzeci, am descoperit că mă amuză să-mi notez părerile și observațiile și în schimbul lor să obțin bani. [...]

REPORTER: Sunteți un om cu gândire politică. În ce categorie v-ați situa: stânga, dreapta sau centru?

HANNES STEIN: Consider rasismul o boală mintală și cred că politica imigraționistă europeană este antediluviană. Prin urmare aș putea fi un radical de stânga. Dar mă situez de partea democrației liberale și a capitalismului, varianta *laissez-faire*, deci aveți de-a face cu un liberal. Îmi plac și Statele Unite și Israelul, adică aș putea fi un conservator de forță. Consider abominabile avorturile, în cele mai multe cazuri, și întotdeauna decesul asistat activ, prin urmare aveți înaintea dumneavoastră un reacționar întruchipat. *You take your choice!*

REPORTER: Există texte scrise de dumneavoastră mai lungi decât un articol de ziar?

HANNES STEIN: *Cum m-am lăsat de gândit. Mic tratat pentru intelectuali epuizați*, cartea mea apărută în 2004. Unii critici sunt de părere că ar fi vorba de un pamflet polemic dedicat rațiunii critice, în stilul lui Jonathan Swift. Modestia mă împiedică să comentez. Și *Enciclopedia lucrurilor care mă sâcâie zilnic – mic tratat pentru intelectuali suprasolicitați*, și *Profeți ai sfârșitului sau Ofensiva antioccidentalilor*, împreună cu Richard Herzinger.

REPORTER: Cunoașteți limbi străine?

HANNES STEIN: Engleză destul de bine, ivrit destul de prost și puțin idiș, *a bissale Jiddisch!* Am mai învățat, pe deasupra, greacă veche și latină. Dar cea mai străină este germana: mi se pare deosebit de dificilă.

HANNES STEIN

CUM M-AM LĂSAT DE GÂNDIT

mic tratat pentru intelectuali epuizați

însoțit de exerciții practice

Ediția a II-a

Traducere din limba germană

MIHAI MOROIU

NEMIRA

CUPRINS

INTRODUCERE: NEAJUNSURILE INTELIGENȚEI

<i>O viață deprimantă / Focile și Rodin / Întreitul blestem /</i>	
<i>Alte blesteme / Cum m-am lăsat de gândit / Cele opt căi...</i>	7

PRIMA CALE: SĂ TRĂIASCĂ ARMONIA!

OCOLIȚI DISPUTELE. CU ORICE PREȚ!	
<i>Ce este gândirea? / Combateți-l pe Tullius Destructivus</i>	
<i>din interiorul dumneavoastră / Laudă mișcării germane</i>	
<i>pentru pace / Paradisul necugetării / Jos cu insectele</i>	
<i>întepătoare!</i>	25

A DOUA CALE: BISERICA SĂ RĂMÂNĂ LA ȚARĂ!

IDENTIFICAȚI-VĂ CU GRUPUL DUMNEAVOASTRĂ ETNIC.	
PE DEPLIN!	
<i>Înapoi în colțul cu icoane / Primejdiile contactului</i>	
<i>cu inamicul / Gândirea se slăvește pe sine / Avertisment</i>	
<i>împotriva filmelor evreiești / Înfricoșătoarea Americă /</i>	
<i>Nefericita Americă</i>	43

A TREIA CALE: RÂSUL ESTE PERMIS!

Res **DOVEDIȚI-VĂ SIMȚUL UMORULUI. RĂCNIȚI ÎMPREUNĂ
CU GLOATA!**

*Umor sau istețime? / Laudă celui ce se proteste /
Laudă distracției / Laudă cabaretului politic / Bășcălie
sau satiră? / Jos ironia!* 61

A PATRA CALE: EU SUNT CEL MAI GROZAV!

**FIȚI ÎNCREZĂTORI ÎN FORȚELE DUMNEAVOASTRĂ.
PROTEJAȚI-VĂ DE CRITICI!**

*Laudă impetuoșității / Metoda debarasării / Consecințele
modestiei / Happy End.....* 79

A CINCEA CALE: VORBĂRIA E DE AURI!

**REZISTAȚI TENTAȚIEI DE A TĂCEA.
CONVERSAȚI DESPRE ORICE!**

*O mână de ajutor stilistic / Dictionarul de idei primite
de-a gata / Lisenko din fiecare din noi / Laudă teoriilor
conspirației.....* 96

A ȘASEA CALE: ALLAH ESTE MARE!

LUAȚI CALEA RELIGIEI! DE PREFERINȚĂ MUSULMANE

*Prima, a doua și a treia privire / De ce nu este indicat
iudaismul / De ce nu este indicat creștinismul / Alte opțiuni /
Bucuriile islamului* 114

A ȘAPTEA CALE: CĂRȚILE SUNT UN RAHAT!

**EVITAȚI TIPĂRITURILE! CEA DE FAȚĂ TREBUIE SĂ FIE
CEA DIN URMĂ LECTURĂ DIN VIAȚA DUMNEAVOASTRĂ**

*Jos literele! / Laudă pictogramei / Pomul de aur al vieții /
Înțelepții Sionului / Habet suum fatum libellus* 132

A OPTA CALE: C-AȘA BEU OAMENII BUNI!

**DAȚI DOVADĂ DE CURAJ! DEVENIȚI DEPENDENȚI
DE DROGURI!**

*Alcool / Cannabis / Ecstasy / Cocaină / LSD / Opiate /
Ce drog mi se potrivește? / Doamna cu coasă /
Observație finală.....* 151

EPILOG: DESPRE FOLOASELE NECUȚĂRII

*Dunciada / De dumneavoastră depinde / Animalul vorbitor /
Laudă pentru yahoo.....* 169

MULȚUMIRI..... 185

INTRODUCERE

NEAJUNSURILE INTELIGENȚEI

Binevoitorule cititor! Minunată cititoare!

Uneori mi se pare că toată viața mea, până acum, nu a fost decât o pregătire în vederea scrierii acestei cărți. Adică, după ce mi-am risipit cei mai prețioși ani gândind – ani pe care mai bine i-aș fi petrecut râzând fericit, ani în care m-aș fi putut bucura netulburat de existență în forma cea mai pură – a venit, într-o bună zi, momentul revelației. A venit foarte ușor peste mine momentul acela și, deodată, m-am simțit ușurat de întreaga povară: am hotărât să încetez pur și simplu să mai gândesc. Și nu am regretat nicio clipă decizia luată. Iar acum aș vrea să le dau șansa cât mai multor semeni să se împărtășească din

Cum m-am lăsat de gândit

plăcerea necugetării¹. Astfel m-am mobilizat să aștern pe hârtie această modestă învățătură.

În privința aptitudinilor mele scriitoricești, nu-mi fac iluzii. Din fericire, nici nu are mare importanță, atât timp cât se face simțit doar adevărul intrinsec al mesajului meu. Acest mesaj se poate rezuma într-o propoziție lipsită de strălucire: „Este vorba de uitarea gândirii.“ Sper și am încrederea că acest slogan va cădea pe un teren fertil și va da roade. Cei mai în vârstă dintre noi își aduc aminte cu siguranță: pe vremuri se considera un comportament acceptabil atunci când – așa cum se spunea atât de plastic – „îți spârgeai capul“. Între timp, însă, considerăm că s-a ajuns la înțelegerea faptului că această formă de comportament nu numai că dăunează sănătății, ci este și profund nesocială. De aceea mi-am achiziționat preventiv și vreo zece coșuri de rufe, pentru a păstra în ele epistolele dumneavoastră, dragi cititoare. Verișoara mea cea mai dragă s-a exprimat doar după ce a parcurs tot manuscrisul: „Este cea mai bună carte scrisă vreodată.“ Prin urmare, vă rog să nu faceți economie la aprecieri de genul „sunteți un geniu“ sau „sunteți vrednic să fiți ridicat la rangul de cavalier“, dar și asigurarea că „sunt o susținătoare a monarhiei, cu dumneavoastră monarh“ va fi acceptată de biroul nostru cu bucurie și emoție. Asemenea scrisori îmi vor dovedi că lecțiile mele v-au mers la inimă.

Vă rog să nu mă înțelegeți greșit. Ceea ce vă propun eu aici nu este vrăjitorie. Nu are nimic de-a face cu magia sau cu mistica: oricine poate înceta să mai gândească, și

¹ Am utilizat termenii „necugetare“ și „necugetător“ în sensul prim și propriu, ca antonime pentru „cugetare“ și „cugetător“ (n. tr.).

asta fără nicio dificultate. În fond, ceea ce ne împinge să gândim mai departe este un fel de *horror vacui* – teama că viața fără gânduri și-ar putea pierde valoarea, spaima că am putea suferi, copleșiți de sentimentul unei negre pierderi. Nimic nu este mai departe de realitate. Viața fără gândire este la fel de suportabilă; și chiar oferă considerabil mai multă bucurie. Gândiți-vă, numai! Capacitățile dumneavoastră cerebrale sunt eliberate pe loc, în momentul în care încetați să vă mai folosiți de ele. Prin urmare, toate grijile se vor topi ca înghețata în mâna unui copil, într-o zi fierbinte de vară. Nici măcar bolile nu vor mai putea să vă neliniștească. Iar mai târziu voi dezvolta și ideea conform căreia puteți lua în calcul chiar și un reviriment al contului dumneavoastră bancar. Și, desigur, veți fi scutiți și de calcule.

Există speranțe. Și vouă, nefericiților, care, din neapăsare, vă tulburați pacea micilor celule cenușii, vă poate veni ușor să vă lăsați de gândit. Și dumneavoastră, domnul meu cu pălărie de doctor și expresie blazată!

O viață deprimantă

Vă întrebați acum, poate, de ce tocmai eu am ajuns să scriu această carte. Pot oare să fac dovada unor diplome de specialitate sau a unor grade academice? Sunt oare filozof de televiziune sau stilist la modă confirmat, adică angajat în savurarea plăcerilor lipsei de gândire, grație profesiunii? Mă consider fondator al unei noi religii? Nimic din toate astea. Răspunsul este cu mult mai simplu – și nu lipsit de o notă tragică. Eu mi-am irosit cam jumătate

din viață gândind. Și astăzi mi-aduc aminte și mă-nfior! În zilele proaste aveam până la cincizeci de idei; dar nu mă torturau niciodată mai puțin de trei fantezii mature, sforâitoare.

Am avut mai multe tentative, pe cât de deznădăjduite, pe atât de inutile, de a înceta să mai gândesc. Odată nu am gândit nimic vreme de nouă săptămâni încheiate – și tot mă mai cățaram pe pereți, figurat vorbind. În compartimentul de tren mă uitam peste umărul oamenilor care citeau o carte, ca să înhaț vreun gând străin; mă simțeam mereu îmboldit de impulsul acut de a purta conversații în care să fie vorba și despre altceva decât, să spunem, înclinațiile sexuale ale colegilor mei. Până la urmă, simptomele mele de retragere au devenit într-atât de grave, încât am început să dezvolt halucinații. În vis mi se arătau titani ai spiritului, ca Socrate, Nietzsche și Stephen Hawking, care începeau să se sfădească cu mine. „Cunoaște-te pe tine însuți“, zicea unul, celălalt intervenea: „Cine se bate cu monștri trebuie să ia seama, ca să nu se transforme și el într-un monstru.“ Cel de-al treilea completa, însă: „Găurile negre nu sunt cătuși de puțin așa de negre.“ Plecați de-aici! țipam eu fără glas, în visul meu. N-am nevoie de voi la mine în cap! După ce mă trezeam, deveneam dureros de conștient că eram pe cale să cedez în fața ispitei. Cum să mă împotrivesc? Cu ce ceară să-mi oblojesc creierul, eu, biet Odiseu, ca să rămân surd la cântecele de sirenă ale gândirii?

Desigur, întrebarea decisivă, pe care atunci încă nu îndrăzneam să mi-o pun, suna astfel: Cum se ajunsese până aici? De ce să fiu înrobite eu – potrivit firii mele, mai degrabă un om care se bucură de viață – tocmai viciului gândirii?

Adevărul este că am apucat-o pe această pantă prăpăstioasă (ceea ce nu scuză nimic, dar explică multe). Astfel, în camera mea de copil, atârna un afiș: un domn cu păr alb, zburlit, mustață și ochi veseli și înțelepți. Deasupra creștetului său, în toată splendoarea, exista un singur cuvânt în engleză: *Think!*¹ Urmările nu au întârziat să se arate. La scurt timp îi explicam puștiului din vecini, cu ajutorul a două bucăți de zahăr, teoria relativității restrânse. Dacă acest cub de zahăr este un vagon de tren, iar celălalt o navă spațială care se deplasează cu viteza luminii... și cele două zboară unul pe lângă celălalt... atunci cel de-al doilea (văzut din vagonul de tren) se mișcă totuși tot cu viteza luminii, mai exact cu 300 000 de kilometri pe secundă. Asta se întâmplă pentru că viteza luminii reprezintă o viteză-limită, mă înțelegi! Pe fața băiatului din vecini s-a așternut cea mai profundă consternare. Prin urmare, i-am explicat încă o dată. Și apoi încă o dată, cu toată răbdarea. Iar după ce-a de-a patra tentativă am reușit să pricep și eu, pe jumătate, cum devine chestia.

O otravă dulce mi-a picurat în suflet. Și m-a copleșit sentimentul că secretele universului se deschid înaintea mea. Spațiul și timpul nu reprezentau decât niște culise, dar eu detectasem scripeții și cablurile din înaltul scenei: energia este o formă de existență a materiei! Greutatea are propria ei masă! $E = mc^2$! Faptul că puștiul din vecini și-a luat grăbit rămas-bun, că de atunci nu a mai venit nicio dată să se joace cu mine, mi-a tulburat prea puțin buna dispoziție. În definitiv (spre deosebire de el), eu știam că: spațiul se curbează mai tare în apropierea unor mase mari,

¹ Gândește (n. tr.).

iar timpul se scurge mai repede, de îndată ce crește viteza. Fantastic! Singurătatea nu mă deranja câtuși de puțin. Dimpotrivă, mi se părea o dovadă a nobleței mele intelectuale. În următoarele săptămâni și luni am suferit o mutație, devenind un monstru cu ochelari: un *nerd*¹, așa cum îi numesc americanii pe asemenea indivizi dezagreabili. Think!, spunea Albert Einstein și-mi făcea cu ochiul de sus, din afișul de pe peretele camerei mele de copil.

Și încă această pagubă ar mai fi putut să fie înlăturată, cu puțin noroc. Dar, din păcate, trebuie să vă povestesc că, în vremea pubertății, un al doilea seducător m-a tras de mână. Și acum mai sunt uimit cum de i s-a permis să se apropie de noi, ba chiar am fost lăsați singuri în compania lui. La fel ca atâția alții din generația mea, am făcut cunoștință cu acest personaj ademenitor într-o sală de clasă. Din senin ni s-a pus în mână fotocopia unui eseu din secolul al XVIII-lea, iar nouă, elevi nevinovați, nu ne-a rămas decât să citim: „*Sapere aude!* Ai curajul să te servești de *propria* ta rațiune!” Așa era instigat tineretul, chiar în școală, să se bazeze pe forțele plăpânde ale minții sale. Nimeni nu ne-a luat de mână, ca să ne facă afectuos cunoștință cu un corp de opinii general recunoscute. Oare profesorii noștri știau ce fac?

Probabil credeau că acest Immanuel Kant a fost profesor universitar și, pe deasupra, e mort de mult. Cineva ca el nu poate fi defel periculos. (În definitiv, imaginea din enciclopedie îl prezenta drept un bărbat cu perucă pudrată, cu coadă.) Dar le-a scăpat că filozoful german ducea sensibil lipsă de maniere. El își bătea joc. El disprețuia. El

¹ Persoană considerată stupidă, ineptă, din cauza preocupărilor savante și a inadaptabilității în societate (n. tr.).

nu suporta niciun fel de scuză. „Este cât se poate de comod să fii minor“, scria el. „Am o carte care-mi ține loc de rațiune, un duhovnic care-mi ține loc de conștiință, un medic care-mi hotărăște dieta ș.a.m.d.: prin urmare nu trebuie să mă ostenesc singur. Nu am nevoie să gândesc, dacă sunt în stare să plătesc; alții vor îndeplini în locul meu treaba asta neplăcută.“ Oricum, aici se declară deschis că gândirea este un lucru dezagreabil (voi dezvolta imediat). Dar Kant a omis să ne avertizeze în privința urmărilor. În schimb a plasat un fitil: „Revelația este ieșirea omului din starea sa de minorat, de care singur se face culpabil.“ Și a definit: „Minoratul este incapacitatea de a te servi de rațiunea proprie, fără îndrumarea altcuiva.“

Dar nu erau doar simple propoziții, ci adevărate încărcături explozive. Cu ele, filozoful a distrus edificii respectabile, înălțate de lene și de tradiție, edificii la fel de somptuoase ca palatele lui Saddam și la fel de utile ca piramidele. Și ce a apărut în locul lor? Un pustiu de ruine. O paragină. De-abia în trecutul recent s-a reușit dezamor-sarea dinamitei iluministe a lui Kant, tocmai la timp, înainte să provoace noi dezastre. În acest fel s-a fondat în anii șaptezeci marxismul universitar. De la San Francisco până în Berlinul de Vest s-au întrunit studenți în săli de seminar neîncăpătoare, și-au aruncat unii altora în cap cu citate, și-au azvârlit cursurile în aer și au întemeiat minuscule partide politice, din care mai târziu au putut să se excludă reciproc. Dacă studenții ar fi urmat îndemnul domnului Kant la gândire independentă, jocul lor vesel nu ar fi avut loc nicicând. Și nici nu ar fi avut ce să le povestească nepoților. Și anii optzeci s-au dovedit extrem de distractivi. În campusurile universitare ale Occidentului

s-a clădit următorul edificiu ideologic – postmodernismul. De această dată era vorba de memorarea unor fragmente din scrieri de Foucault, Deleuze, Derrida și Guattari. Un singur *Sapere aude!*, plasat la locul potrivit, ar fi fost de ajuns ca să arunce totul în aer. Generații de academici ar fi rămas fără simbrii și pâine. Nu este de neimaginat.

Pentru a dezamorsa dinamita revelatoare a lui Kant, s-a folosit personal calificat: experți în bombe academice, oameni cu titluri profesionale și doctorale. Dar noi, cei tineri, am fost lăsați neprotejați, fără armament ideologic, în fața insinuărilor filozofului. Un act lipsit de răspundere, din punct de vedere pedagogic. Am citit: „Lenea și lașitatea sunt cauzele pentru care majoritatea oamenilor, deși natura i-a eliberat demult de conducere străină, preferă să rămână tot cursul vieții lor la vârsta minoratului și pentru care altora le vine atât de ușor să-i mențină sub tutela lor.” Acum au înflorit semințele otrăvite care fuseseră sădite în camera de copil. Cu Einstein – bătrânul cel ciufulit de pe afiș – gândirea nu fusese decât o plăcere, iar Kant îi adăugase acum un gust eroic. Și niciodată nu m-a prevenit nimeni de neajunsurile inteligenței. Care sunt evidente.

Focile și Rodin

Cine a vizitat vreodată împrejmuirea focilor dintr-o grădină zoologică știe de ce sunt atât de frumoase: focile emană o bucurie pură a existenței. Una se împinge cu înotătoarele din față pe uscat, fără să lase măcar impresia că ar fi neîndemânatică. Alta străbate bazinul cu străluciri verzui, ca o săgeată întunecată. În spate, alta se joacă:

scuipă un jet, ca o fântână arteziană, și se scaldă ore întregi în ploaia de stropi. Nu încap discuție, focile sunt animale fericite. Și asta pentru că nu stau nici măcar o clipă să se gândească, pentru că, pur și simplu, au prea puțină minte.

Faceți comparația cu o operă cunoscută din istoria culturii! *Gânditorul* sculptorului August Rodin este un uriaș care-și susține capul cu brațul. Bărbatul din bronz șade greoi, intens concentrat, revărsat – într-un cuvânt, nefericit. Este o convulsie încremenită în metal. Nimic ușor, gracil, ludic nu i se potrivește; spre deosebire de foci, are un aer stângaci chiar și atunci când se află în propriul său element. Apoi, postura sa sugerează și un anume proces trupesc. W.H. Auden scria că: *Rodin was no fool / When he cast his Thinker, / Cogitating deeply, / Crouched in the position / Of a man at stool*. Tradus în proză: „Rodin n-a fost nebun atunci când i-a dat *Gânditorului* său, cel profund cugetător, forma turnată a unui bărbat ghemuit pe tron.”

Întotdeauna se ține seama tocmai de produsul final. Și, când e vorba de gândire, nu te aștepti la nimic bun care să iasă dintr-o asemenea poziție.

Întreitul blestem

În fond, orice om cunoaște dezavantajele gândirii. Și totuși, până acum nu a îndrăznit niciun povățuitor să le spună pe nume și să le categorisească. Spre folosul dumneavoastră, dragă cititoare, binevoitorule cititor, pentru prima oară acest tabu va fi încălcat, în paginile ce urmează. Asociațiile de intelectuali pot să strige după ajutor,

bibliotecile pot să amenințe cu boicotul, iar reprezentanții marii industrii pot să finanțeze campanii împotriva mea – nu voi permite să mi se bage pumnul în gură. Important este doar să mă susțineți în lupta mea!

Există trei cauze pentru care inteligența se dovedește un blestem pentru cel bătut.

1. Prin gândire îți distrugi șansele unei cariere. Faptul este valabil în primul rând în politică. Poetul chinez Su Tung-po (1036–1101) a scris cu prilejul nașterii fiului său versuri nemuritoare, traduse în germană de colegul său Bertolt Brecht:

Familiei, când vi se naște un copil
Vă doriți să fie inteligent.
Eu cel care prin inteligență
Mi-am distrus întreaga viață
Nu pot decât să sper că fiul meu
Se va arăta
Neștiutor și încet la minte.
Căci așa va avea o viață liniștită
De ministru în cabinet.

Din aceste versuri transpare ironia, ba chiar și critica reținută. Adevărul este că șefii prea căzuți pe gânduri nu sunt șefi buni. Și nu este valabil doar în politică, ci și în domeniile largi ale economiei și culturii (și s-a aplicat în toate țările și în toate epocile). În pozițiile de conducere, trebuie să iei decizii, uneori cu iuțeala vântului. Cine stă să reflecteze nu are ce căuta într-un asemenea serviciu.

O anecdotă evreiască arată limpede cum nu trebuie să se întâmple, în niciun caz. La un rabin înțelept a venit

odată un om care se afla într-un proces cu un vecin și i-a expus pe larg și pe îndelete cum s-a ajuns la neînțelegere. Rabinul a căutat în Talmud, a studiat comentariile și l-a anunțat pe om, într-un târziu: „Ai dreptate.” A doua zi a venit la el vecinul cu pricina. Și el și-a prezentat, printre multe digresiuni, versiunea sa, iar rabinul și-a vârat iarăși nasul în Talmud și la urmă i-a spus și vecinului: „Ai dreptate.” Îngrozită, nevasta lui s-a revoltat: „Cum poți să-i spui celui dintâi «Ai dreptate», ca pe urmă să-i spui și ăstuia «Ai dreptate»?” Fără nicio ezitare, rabinul a început să caute textele nimerite din cartea sfântă. Apoi și-a cercetat nevasta peste rama ochelarilor și i-a spus: „Ai dreptate.” Niciun cârmuitor nu se comportă atât de dialectic ca în această poveste. El nu are voie să diferențieze, să cântărească totul în toate felurile, să vadă mereu cele trei fațete ale aceluiași lucru.

Și este, desigur, un adevăr general cunoscut. De aceea nici nu este promovat cel care cântărește totul în toate felurile. Numai oamenii simpli ajung până în vârf, unde se află jilțul de șef. Gânditorii nu au nicio șansă să se cațare pe piramida puterii până în vârf; numai dacă reușesc, stăruitor, să mimeze cu succes că nu gândesc. Dar de ce ar fi nevoie să se străduiască atât, când este cu mult mai simplu să nu gândească, în mod real?

2. Gândirea însingurează. Cel care gândește aidoma bărbatului din bronz al lui Rodin face opinie separată și curând va constata că nici nu mai are prea multe de discutat cu cei din jur. Și cârciuma se va transforma în tortură, nemaivând nimic în comun cu toți cheflii lipsiți de griji, chiar dacă pe vremuri au fost cei mai buni prieteni.